

nation-building-je) épp csúcsrajáratott volt. A XX. század elejére alakult ki a nemzeti közgondolkodás, ekkorra váltak igazán közössé a magyar állam szimbolikus javai minden magyar számára, ekkorra váltak hatékonyvá a „magyarnak lenni” közhelyei stb. Trianon ezt szakította meg, és ezért a dualizmus magyar államának nemzetépítő szerepét Erdélyben is a civil társadalomnak kellett átvennie. Az erdélyi magyar civil társadalom tehát a félbeszakadt nemzetépítés torzója, pótléka és *felemás folytatója*.

Ebből következik, hogy Erdélyben a civil társadalomnak át kellett vennie olyan szerepeket is, amelyeket korábban inkább az állam látott el. Bodó Barna kötetében – például – két írás is foglalkozik a „civil tudomány” szerepével. Ma már tudjuk, sikeres tudományfejlesztés csakis az állam segítségével történhet. A Trianon utáni erdélyi magyarság számára azonban a civil társadalom maradt a tudományosság fő fenntartójának az állam helyett. A történeti példák ismertek, kezdve az Erdélyi Múzeum Egyesülettől. A *Civil tudomány – szórványkutatás* című, 1999-es cikkében a szerző azonban arra is utal, hogy nem csupán a tudományos intézmények fenntartása civil feladat, hanem a tudomány „tematizálása”, azaz a korábban láthatatlan vagy jelentéktelenebbnek tekintettek feladatok kitalálása is. Ekként került előtérbe a szórványkutatás.

Említett példánk azonban csak az egyik olyan feladat, amelyre a „civilség” Erdélyben ítéltetett. A civil társadalom nem csak a történelem folytatója, hanem a jelen újíója is. És Bodó Barna kötete ezt is szem előtt tartja.

Kovács Kinga

Erdélyi Magyar Civil Évkönyv 2014

2014-ben immár második alkalommal jelent meg Kolozsváron az *Erdélyi Magyar Civil Évkönyv*. A kötet a Magyar Civil Szervezetek Erdélyi Szövetsége gondozásában jelent meg, a temesvári Gordian kiadónál. Szerkesztője Bodó Barna, társszerkesztője Székely Tünde. Mindketten szerzőként is hozzájárultak a kötet megjelenéséhez: Bodó Barna egy bevezető szöveggel, illetve a *Te mit választanál? Az eseménynaptár mint kulturális eszköz* című elemzéssel, Székely Tünde pedig *Kisebbségi civil társadalom* című szövegével.

Szerkezetileg a kötetet négy részre lehetne osztani. Elsőként Bodó Barna *Civil dolgaink* című bevezető szövegét olvashatjuk, amely röviden vázolja a civil szféra jelenlegi helyzetét, illetve röviden ismerteti az évkönyvet. Megtudhatjuk, hogy a kötetbe már kész munkákat válogattak be: fiatal erdélyi, felvidéki, délvidéki és kárpátaljai kutatók tollából származó szövegeket. Már a bevezető első soraiban meghatározásra kerülnek a civil szféra jellemzői: „A civil szféra jellemzői közismerten az önálló közösségi »ügyintézés«, a közéleti aktivitás, a közösségépítés és közösségi reakció. Mindez egy sajátosan értelmezett önkifejezés, a közösségi »tenni akarás« jegyében.” A szerző meglátása szerint többet kellene tudni a civil szféráról, illetve jobban kellene az itt végbemenő eseményekre figyelni.

Székely Tünde *Kisebbségi civil társadalom* című munkája indítja a tanulmányok sorát. Ahogyan azt a szerző is megjegyzi, az írás egy nagyobb tanulmányból való részlet. A szöveg a multikulturalizmust igyekszik bemutatni, illetve arra világít rá, hogy a romániai és szlovákiai nemzetállami logika következtében ez nem alkalmas keret az itt élő kisebbségi magyar civil társadalom vizsgálatára.

Varga Orsolya *A szubszidiaritás elve XIII. Leo pápától az Európai Unióig* című tanulmánya a címben szereplő elv kialakulásának történetét, illetve az alkalmazási területek sokféleségét mutatja be konkrét romániai vonatkozásokban.

Máthé Réka Zsuzsanna *Honnan ered a bizalom?* című munkájával a társadalmi tőkét mint a bizalom kiépítésében nagy szerepet játszó tényezőt vizsgálja, megemlítve az is, hogy „empirikus kutatások bizonyítják, hogy a társadalmi tőke és a kormányzati teljesítmény összefüggnek.” Feltételezése szerint a civil szféra jelentős szerepet játszik a társadalmi tőke erősítésében.

Veress Nóra-Csilla egy Kuti Éva-idézettel indítja tanulmányát, amely valójában egy korábbi TDK-dolgozat első közlése. Az idézet a következő: „Meg kellene próbálni közös nyelvet találni, egymás szempontjait / megérteni [...] és a szóba jöhető kompromisszumokat megkeresni. / Ez nagyon, majdnem lehetetlenül nehéz.” Az idézet tökéletesen összhangban van a szöveg címével (*Civil-önkormányzati együttműködés*), illetve tartalmával. A kutatás rámutat arra, hogy, szerencsére van példaértékű, mindkét fél számára egyaránt kedvező együttműködés is a civil szféra és a helyi önkormányzatok között, viszont sajnálatos módon Kolozsvár nincsen egyértelműen ebben a szerencsés helyzetben.

Pápay Boróka az *Állami forráselosztás a romániai magyar nonprofit szektorban* címen az elmúlt években a Communitas és a Szülőföld Alapítvány által szétosztott támogatásokat vizsgálja. Azért esett a választás éppen erre a két alapítványra, mert ezek kimondottan az erdélyi magyar non-profit szféra támogatását vállalják fel. A mellékletben a szerző felünteti a két alapítvány által 2007-2010 közötti időszakban odaítélt támogatásokat.

Borzási Sarolta *Lobby es kutatása* címen az amerikai és az európai lobbikultúrát igyekszik bemutatni, illetve azt, hogy hogyan állnak hozzá a lobbikérdéséhez az erdélyi magyarság különböző szféráinak képviselői.

Tokár Géza a felvidéki *Kerekasztalról*, mint érdekérvényesítő platformról ír *Civil érdekérvényesítési lehetőségek Szlovákiában* című írásában. A *Kerekasztal* tagszervezetei havonta üléseznek, munkájukat szakmai bizottságok segítik elő.

Ricz András *Vajdasági civil szervezetek és az Európai Unió programjai* munkája egy átfogó kutatás része, amely az IPA (az EU előcsatlakozási eszköze) határon átvelő projektek eredményét vizsgálja a Vajdaság fejlődése szempontjából. A szerző a magyar, román és horvát határon átvelő programokat vizsgálja.

Bayerné Sipos Mónika *Civil szervezetek a magyarság szolgálatában* címmel az ukrainai kisebbségi civil szervezetekről ír. Érdekesnek bizonyul, hogy: „Civil szervezetek Ukrajnában már a szovjet időkben voltak, igaz, szerepük nem volt jelentős. Az állam felügyelete alatt tevékenykedtek, »ellenzéki« politikai nézeteket nem nyilváníthattak ki és nem is támogathattak, tevékenységük főként a kultúra és ökológia területére koncentráltak.” A szerző meglátása szerint a Szovjetunió felbomlása után érdekvédelmi szövetségek keletkeztek, amelyek civil szervezetekké alakultak át. Törvénymódosítások és a hatalmi erőviszonyok változása következtében ezek a szervezetek politikai szerepet is vállaltak, egyesek politikai párttá szerveződtek át.

Bodó Barna második, kötetben szereplő szövege az eseménynaptárt, mint kulturális eszközt tárgyalja. A szerző arra mutat rá, hogy az eseménynaptár gyakorlati szempontból a szervezői oldalnak fontos, hiszen a konkurens kínálattal való ütközését igyekszik megelőzni. A szerző viszont folytatja a gondolatok sorát azzal a kérdéssel, hogy az eseménynaptár mit nyújt a résztvevői oldalnak. A következő kérdéseket fogalmazza meg: *A naptár mennyire fontos egy közösség számára? Mennyire reprezentatív és mennyire átfogó? Mennyire pontos és naprakész? Mennyire hasznos?*

A kötet egy összeállítással zárul, a 2014-es év kulturális eseményei elevenednek fel a sajtó tükrében. Az összeállítás Nagy Ákos munkája. Az események szervezői, a rendezvények neve, dátuma, illetve az idézett cikk címe szerepel a listában.

A kötet számos kérdést világít meg, vannak témák, amik szorosan kapcsolhatók egymáshoz, vannak, amelyek csak közvetve, de abban mindegyik tanulmány közös, hogy igyekszik a civil szféra valamely aspektusát megvilágítani.

KISEBBSÉG- KUTATÁS

SZEMLE